

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2010

Obsah:

1	Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky	2
1.1	Terorismus	2
1.2	Ochrana významných ekonomických zájmů	3
1.3	Kontrarozvědná činnost	4
1.4	Extremismus	5
1.5	Proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, konvenčních zbraní a výbušnin	8
1.6	Organizovaný zločin	10
1.7	Nelegální migrace	12
1.8	Negativní jevy v informačních a komunikačních systémech	12
2	Ochrana utajovaných informací a bezpečnostní řízení	14
3	Podávání zpráv a ukládání úkolů	14
4	Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány	15
5	Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci	16
5.1	Bilaterální spolupráce	16
5.2	Multilaterální spolupráce	16
6	Vnitřní bezpečnostní opatření	17
7	Kontrola	17
7.1	Vnější kontrola	17
7.2	Vnitřní kontrola	18
8	Činnost odboru inspekce	19
9	Právní rámec	20
10	Rozpočet	21

1 Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky

O zpravodajských zjištěních a analýzách, z nichž kapitola vychází, informovala Bezpečnostní informační služba (BIS) v průběhu roku oprávněné adresáty.

Souhrn veškeré zpravodajské činnosti BIS v minulém roce je obsažen ve Zprávě o činnosti BIS za rok 2010, kterou podle § 8 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. předkládá Bezpečnostní informační služba každoročně prezidentu republiky a vládě.

1.1 Terorismus

BIS v roce 2010 nezaznamenala na území České republiky činnost mezinárodních teroristických sítí či jiných uskupení napojených na teroristické organizace v zahraničí. Prověřováním a vyhodnocováním řady informací, signálů a podezření získaných jak na základě vlastní činnosti, tak intenzivní mezinárodní spolupráce se existence bezpečnostního rizika tohoto druhu na našem území nepotvrdila. BIS proto soustředila svou pozornost mimo jiné na sledování okolností a mechanismů, které by mohly do budoucna umožnit vznik nebo vyvíjení činnosti určitých teroristických uskupení, izolovaných buněk či takto zaměřených jednotlivců. Jednou z takových okolností je vliv ideologické radikalizace.

Jako hlavní radikalizační prvek BIS dlouhodobě hodnotí ideologické působení zahraničních teroristických organizací v nejrůznějších médiích, především na internetu a v arabských televizních stanicích. Největší potenciál ideologického působení spatřuje BIS u hlavních islamistických a džihádistických organizací myšlenkově spřízněných s teroristickou organizací al-Qá'ida.

Jejich propagandistická činnost se zaměřuje zejména na nespokojené jednotlivce z prostředí nábožensko – etnických skupin v některých většinových evropských společnostech. Někteří z těchto jedinců mohou vykazovat určité prvky problematické integrace do většinové společnosti. Hlavním ideologickým nástrojem teroristické propagandy jsou dezinterpretace událostí v zahraničí, zejména pak v islámském světě, které účelově poukazují na škodlivý vliv Západu. Hlavním účelem je manipulace mladších generací potomků imigrantů, kteří nejsou ve spojení s děním v zemích původu svých rodičů a prarodičů, a jsou natolik nezkušení, že nejsou schopni kriticky rozpoznat v dezinformacích snahu o psychologickou manipulaci. Teroristická uskupení typu al-Qá'idy si tímto způsobem chtějí vybudovat rezervoár ochotných sympatizantů a dobrovolníků, které budou moci využívat pro finanční a jinou logistickou podporu, další propagandu, jako kurýry pro netransparentní finanční převody a v nejzazších případech i jako případné sebevražedné atentátníky.

Přestože je islamistická propaganda velice snadno dostupná především na internetu i v českém prostředí, BIS nezískala během roku 2010 žádné zpravodajské poznatky, které by poukazovaly na existenci takto ideologicky zpracovaných osob na našem území. Do některých členských států EU se však vrátili radikalizovaní jednotlivci z oblastí džihádu, často po absolvování výcviku pod vedením některých lokálních teroristických organizací. Zatím nelze s jistotou potvrdit, že se tento počínající trend nemůže dotknout ČR.

V případě působení evropských občanů v islamistických a teroristických hnutích hraje určitou roli angažovanost dané země v oblastech ozbrojených bojů s místními radikály. Hlavním ohniskem je pomezí Pákistánu a Afghánistánu, kde působí také český vojenský kontingent. V této hraniční oblasti, převážně na pákistánské straně, existují teroristické výcvikové tábory, kterými prošlo minimálně již několik desítek Evropanů.

Je nutné konstatovat, že vzhledem k napětí mezi Íránem a mezinárodním společenstvím ohledně jeho jaderného a raketového vojenského programu nelze vyloučit působení osob pracujících ve prospěch zájmů Íránu i na našem území. Írán se v evropském prostoru snaží získat kontrolu nad svou exilovou politickou opozicí a zároveň různými nelegálními způsoby usiluje o obejití mezinárodního embarga na své zbrojní programy.

1.2 Ochrana významných ekonomických zájmů

Správa státního majetku

Bezpečnostní informační služba průběžně informovala oprávněné adresáty o hospodářských rizicích spojených se správou státního majetku, která se v roce 2010 týkala podobných oblastí a vycházela ze stejných jevů jako v předchozím období. Docházelo k selhávání některých zástupců státu, kteří se tak účastnili vyvážení majetku ze státních institucí. BIS identifikovala nestandardní a netransparentní jednání jak soutěžitelů, tak zadavatelů ve výběrových řízeních ke státním zakázkám. Mezi časté jevy patřily provázanost veřejného zadavatele a uchazeče o zakázku, snaha o přidělení veřejné zakázky bez výběrového řízení, úprava zadávacích podmínek ve prospěch předem vybraného zájemce, nadhodnocování zakázky, ovlivňování členů hodnotící komise, nebo zadávání zakázek na nepotřebné služby. Ekonomické zájmy státu při různých typech výběrových řízení ohrožovaly také vzájemné dohody uchazečů o ceně a vítězi zakázky. V některých případech tím uzavřená skupina společností omezila konkurenční prostředí a snížila tak možnosti státu dosáhnout v zakázkách optimální ceny.

Příkladem netransparentního a nevhodného chování představitelů některých institucí byly nestandardní postupy některých zaměstnanců Správy železniční dopravní cesty při zadávání veřejných zakázek. Takové jednání umožnilo vybraným uchazečům rozdělit si zakázky mezi sebou anebo koordinovat výše podávaných nabídek do výběrových řízení. Konečné ceny za zakázky tak nebyly optimální pro stát, ale pro soukromé subjekty.

Podobně jako v předchozím roce Lesy ČR přitahovaly pozornost lobbistů a podnikatelů, kteří se snažili získat podíl na jejich veřejných zakázkách. BIS zachytila pokusy o manipulaci se zadávací dokumentací, nestandardní zadávání zakázek nebo rozšiřování již uzavřených smluv o nevýhodné dodatky.

U části nakupovaných služeb vynaložené náklady zřejmě neodpovídaly skutečnému objemu odvedených prací a běžným cenám na trhu. V některých případech byla otázkou i jejich nezbytnost pro státní podnik.

Hlavním rizikem připravované komplexní zakázky na odstranění některých ekologických zátěží vzniklých před privatizací státních podniků je neopodstatněné navýšení částky, kterou stát za její realizaci zaplatí. To může být způsobeno nadhodnocením nabídek či případnou dohodou zájemců. Výslednou podobu zakázky může negativně ovlivnit také způsob vykazování provedených sanačních prací, který je obtížně kontrolovatelný.

Některým soukromým subjektům se podařilo úspěšně ovlivnit legislativní proces. Terčem lobbistického tlaku se staly předpisy z oblasti regulace hazardu a energetiky. Silné zájmové skupiny dokázaly prosazovat své cíle na všech úrovních tvorby právních norem.

Hospodaření strategicky významných společností se státní účastí

Předmětem zájmu BIS byly společnosti s majetkovou účastí státu a se strategickým významem pro komunikační, dopravní, finanční a energetickou infrastrukturu (např. České

aerolinie, Česká pošta, České dráhy, ČD Cargo, Česká exportní banka, Exportní garanční a pojišťovací společnost, ČEZ), jejichž případná ekonomická nestabilita by měla závažné dopady na ekonomické zájmy nebo bezpečnost ČR.

Dlouhodobým jevem, který negativně ovlivňuje tyto společnosti, je relativně slabá pozice vlastníka usnadňující nevhodné chování managementu. Vedení některých společností cíleně omezovalo kontrolní a řídicí roli státu. Využívalo k tomu např. zkrácené a neúplné informování dozorčí rady, osobních vazeb mezi managementem a představiteli kontrolních a regulačních orgánů.

Nedůsledná role státu jako vlastníka je pak rozhodujícím faktorem, který dává relativně široký prostor pro možné poškozování státem ovládaných společností ve prospěch soukromých subjektů prostřednictvím zmanipulovaných veřejných zakázek, obcházení zákona o veřejných zakázkách, nadhodnocování akvizic, nevýhodného prodeje majetku nebo nákupu nepotřebných marketingových, poradenských a právních služeb. Další rizika představovaly nevýhodně nastavené smlouvy o poskytování služeb nebo majetku jiným soukromým subjektům pro jejich vlastní podnikatelskou činnost.

Energetická bezpečnost ČR

Na energetickou bezpečnost ČR měly nadále významný vliv aktivity zahraničních subjektů, přičemž některé z těchto aktivit, by ve svém konečném důsledku mohly ohrožovat budoucí diverzifikaci dodávek energetických surovin do ČR. Někteří z tradičních zájemců o českou energetiku posilovali přímo, nebo prostřednictvím jimi kontrolovaných společností, své postavení v českém energetickém sektoru a systematicky zvyšovali svůj podíl na trhu s pohonnými hmotami.

Zahraníční subjekty také dále upevňovaly své postavení mezi průmyslovými podniky, které mají potenciál podílet se na dostavbě Jaderné elektrárny Temelín.

Některé tuzemské projekty s pozitivním dopadem na posílení energetické bezpečnosti ČR provázely komplikace. Příkladem jsou např. spory ohrožující projekty zaměřené na zvýšení kapacity podzemních zásobníků zemního plynu. Z hlediska zajištění energetické bezpečnosti ČR může být také negativní umístění části zásob pohonných hmot Správy státních hmotných rezerv mimo území ČR.

Česká energetika byla rovněž předmětem zájmu netransparentních subjektů, u nichž existují pochybnosti o schopnosti naplnit jimi deklarované závazky.

V oblasti obnovitelných zdrojů energie docházelo ke snahám o neoprávněné čerpání finančních prostředků určených na podporu jejich rozvoje např. prostřednictvím zneužívání rozdílných výkupních cen pro různé kategorie biomasy. U fotovoltaických projektů investoři účelově zkracovali stav projektů s cílem zajistit jejich včasnou kolaudaci.

1.3 Kontrarozvědná činnost

V oblasti kontrašpionáže se BIS s ohledem na intenzitu a stupeň závažnosti v roce 2010 prioritně věnovala činnosti ruských zpravodajských služeb a v širším záběru odhalování průmyslové a vědecko-technické špionáže.

Zpravodajské služby RF

Zpravodajské služby Ruské federace (ZS RF) v roce 2010 v ČR opět jednoznačně dominovaly jak četností a intenzitou činností, tak množstvím zpravodajských důstojníků

působících pod různým krytím. Ruská zpravodajská přítomnost v ČR se udržela z pohledu proporcionality na velmi vysoké úrovni. Disproporce v početních stavech českých a ruských diplomatických misí rovněž představuje pro ČR a její bezpečnostní zájmy výrazný omezující faktor pro řešení situací, kdy ruští zpravodajští důstojníci pod diplomatickým krytím provádějí činnosti, které se neslučují s náplní práce diplomata.

Ani v loňském roce nezůstala mimo pozornost ruské diplomacie a zpravodajských důstojníků ruská krajanská komunita v ČR, což je dáno jak oficiální krajanskou politikou Ruské federace, tak tím, že část ruské diaspory v ČR stále setrvává v odporu vůči direktivnímu řízení Ministerstvem zahraničních věcí Ruské federace. Je zřejmé, že státem koordinované ruské krajanské organizace budou mít nový úkol – pomáhat vědeckotechnickému rozvoji Ruska.

Specifickou cílovou skupinou v ruskojazyčné komunitě v ČR jsou kavkazské národy. V ruských médiích se objevily zprávy vycházející z prohlášení složek ruské kontrarozvědky, Federální bezpečnostní služby (FSB) a Ministerstva vnitra, které tvrdily, že na území ČR došlo k náboženské radikalizaci některých příslušníků kavkazských národů, kteří se po svém návratu na severní Kavkaz dopouštěli teroristické činnosti. Na základě analýzy veškerých dostupných informací k dotčeným kauzám však BIS konstatuje, že se z ruské strany jednalo o manipulaci s fakty za účelem prosazení svého specifického pojetí kavkazského terorismu a jeho řešení a projev snahy donutit ČR k přijetí tohoto ruského konceptu.

V roce 2010 byl zaznamenán zvýšený zájem ruských zpravodajských služeb, diplomacie, federálních agentur a obchodních společností o posilování informačních a vlivových kapacit cílených na českou ekonomiku a energetiku. Tento trend byl provázen opakovanými případy spolupráce mezi ruskými zpravodajskými důstojníky a představiteli ruských obchodních společností působících v ČR.

Zpravodajské služby ČLR

V řadách čínské diplomatické mise v ČR působí zpravodajští důstojníci pod diplomatickým krytím či osoby důvodně podezřelé z příslušnosti k těmto službám. Čínská strana v otázce činnosti zpravodajců pod diplomatickým krytím zbytečně přímo neriskuje při činnostech neslučitelných se statusem diplomata. Opravdové riziko (špionáž, úplatkářství, vydírání apod.) tak může českému občanovi hrozit spíše od osoby, která mu bude tímto diplomatem představena (jako potenciální čínský partner atp.).

V oblasti průmyslu, vědy a techniky BIS v ČR zaznamenala čínský zájem o nanotechnologie. Čína také provádí aktivní obranu svých obchodních zájmů proti možné aplikaci ochranných opatření EU na některé čínské výrobky.

1.4 Extremismus

Neonacistická scéna

Po dřívějším údobí vzestupu prošla česká neonacistická scéna v roce 2010 hlubokou krizí. Její vývoj byl poznamenán policejními zásahy v roce předchozím a soudním rozhodnutím o rozpuštění Dělnické strany (DS). Pod vlivem celospolečenského tažení proti pravicovým extremistům došlo k postupnému útlumu většiny jejich aktivit.

Zároveň se změnila struktura neonacistické scény a její fungování. Obavy z dalších represivních kroků státu vedly k její fragmentaci a atomizaci. Ve snaze zabránit infiltraci vytvářeli neonacisté menší uzavřenější kolektivy.

Krise neonacistické scény se mj. projevila i rozpory mezi „starou“ a „mladou“ generací pravicových extremistů, zejména ohledně dalšího směřování a strategie českého neonacistického hnutí. „Mladí“ aktivisté prosazovali zavádění nových trendů sebeprezentace jako graffiti a hudební styl hip-hop, což ti „starší“ a konzervativní zásadně odmítali a považovali za zradu ideálů pravicově extremistického hnutí.

O útlumu pravicově extremistické scény svědčí výrazné snížení počtu veřejných demonstrací.

Vývoj české neonacistické scény ovlivnil i pořádání pravicově extremistických akcí s hudební produkcí. Velmi podstatně se snížil počet pořádaných koncertů. Urychlil se a zintenzivnil trend spočívající v pořádání menších soukromých akcí, často pouze za poslechu reprodukované hudby, a to i v příhraničí sousedních států.

V souvislosti s omezením veřejných akcí rostl význam internetu pro pravicově extremistickou scénu. Ve snaze utajit své aktivity změnili extremisti metody prezentace a mobilizace a začali preferovat komunikaci a inzerci na internetových sociálních sítích, zejména na Facebooku. Internet se pro ně stal nejdůležitější propagandistickou platformou.

Rok 2010 byl zlomový především pro Dělnickou stranu, která byla dne 17. února 2010 rozpuštěna rozhodnutím Nejvyššího správního soudu (NSS). Podle předpokladů úlohu DS záhy převzala její neoficiální nástupnická strana Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS), do které také většina členů DS přešla.

DSSS ve snaze vyhnout se případnému dalšímu postihu přizpůsobila své chování obsahu rozhodnutí NSS. Upravila politický program a snažila se vyhnout konfliktním projevům. Vedení začalo dbát zejména na to, aby strana nebyla na veřejnosti spojována s neonacisty.

Fungování strany provázela v roce 2010 řada problémů. Mezi nejvýznamnější patřily neshody mezi pobočkami a vedením strany, které vyplývaly ze snahy vedení soustředit na sebe veškerou stranickou moc a nenechat pobočkám DSSS potřebnou míru organizační a rozpočtové nezávislosti. Vrcholné představitele DSSS stále častěji také kritizovali členové aktivní na neonacistické scéně, kterým se nelíbilo, že vedení DSSS upustilo od jakékoliv veřejné podpory neonacistů.

V květnových parlamentních volbách strana získala mírně přes jedno procento odevzdaných hlasů. Nedosáhla tak sice hranice potřebné pro získání státního příspěvku, nicméně v mnoha obcích překročila pětiprocentní hranici, což představitele strany vedlo k předpokladu, že by DSSS mohla mít reálnou šanci získat mandát v několika zastupitelstvech v podzimních komunálních volbách. Přes intenzivní snahy komunální volby v říjnu 2010 skončily pro DSSS naprostým fiaskem a strana nezískala jediného zastupitele¹.

Propad ve volbách nicméně překvapivě neovlivnil pozici Tomáše Vandase, který byl naopak dne 20. listopadu 2010 na celorepublikovém volebním sjezdu DSSS jednohlasně zvolen předsedou strany. Ani v širším vedení DSSS nedošlo k žádným výrazným personálním změnám. Je proto pravděpodobné, že strana bude pokračovat v nastoleném kurzu a nadále se bude snažit udržet svou prozatím dominantní pozici na české pravicově extremistické scéně.

¹ Pro přesnost, DSSS získala jeden mandát, v obci Nový Kramolín na Domažlicku. Nicméně její člen kandidoval na nezávislé kandidátce.

Dříve nejvýznamnější neonacistické uskupení Národní odpor (NO) bylo v roce 2010 podstatně ovlivněno výše nastíněnou krizí a všechny jeho pobočky byly až na výjimky prakticky nefunkční.

Krise české pravicově extremistické scény zřejmě nejméně zasáhla lokálně působící Autonomní nacionalisty (AN). Přestože se i oni potýkali s řadou problémů, lze je považovat za poměrně funkční skupinu. O tom svědčí i několik veřejných shromáždění, které během roku uspořádali.

Autonomní nacionalisté se v průběhu roku 2010 snažili získat co nejširší podporu svému hnutí a postupně upevňovali svou pozici. Vzhledem k řadě moderních trendů byli pro mladší generaci pravicových extremistů přijatelnější než klasické neonacistické organizace.

Většina jejich členů odmítala spolupráci s DSSS, ale našli se i tací, kteří se jí nebránili.

Nacionalistická scéna

Aktivity české nacionalistické scény byly v porovnání se scénou neonacistickou nevýznamné. Čeští nacionalisté postrádají dlouhodobou koncepci a stagnují. Tato část pravicově extremistického spektra je tvořena více méně uzavřeným okruhem osob, které se neustále přesouvají z jedné organizace do druhé, případně zakládají organizace nové. Přes velká očekávání tyto strany nikdy nemají více než několik desítek členů a jejich veškerá angažmá končí neúspěchem.

Národní strana, dříve nejznámější subjekt nacionalistické scény, ukončila na přelomu let 2009 a 2010 svou činnost. Někteří její bývalí členové se pokusili založit novou politickou stranu, nakonec se ale rozhodli převzít skomírající České hnutí za národní jednotu (ČHNJ). Jejich činnost pod hlavičkou tohoto uskupení však byla zcela nevýznamná.

Marxisticko-leninské skupiny

Marxisticko-leninská scéna nezaznamenala výraznější vývoj. Čelila stejným problémům jako v předešlých letech, zejména roztržitosti scény a malé členské základně. Přes snahy o sjednocení aktivistů a jejich spolupráci se nadále potýkala s rozpory jak uvnitř jednotlivých skupin, tak mezi organizacemi navzájem.

Projekt sloučení aktivistů trockistického spektra a vytvoření jednotné organizace nebyl příliš úspěšný. Nepodařilo se vyřešit názorovou nejednotnost u některých ideologických otázek uvnitř organizace. Ke konci roku tak došlo k fragmentaci platformy. Stejně tak se jako příliš ambiciózní ukázaly úvahy o založení nové krajně levicové politické strany.

Společným znakem nebolševických i trockistických skupin byly snahy o oslovení širšího spektra mladých lidí a získání nových členů. Tyto skupiny samy o sobě však neměly dostatečné kapacity ani mobilizační potenciál uvedeného cíle dosáhnout. Jejich vlastní veřejné akce byly zcela nevýznamné a proběhly bez zájmu veřejnosti. Proto členové většiny marxisticko-leninských organizací upřednostňovali veřejnou prezentaci na akcích Komunistické strany Čech, Moravy a Slezska (KSČM) a levicově orientovaných neextremistických subjektů, jako jsou nejrůznější sociálně zaměřené platformy a občanské iniciativy.

Mladí komunisté se zapojili především do občanských protestů proti vládním reformám a úsporným opatřením. Zúčastnili se několika akcí nově vzniklé Iniciativy pro kritiku reform (ProAlt), protestních pochodů iniciativy „Vzdělání není zboží!“ proti zavedení školného na vysokých školách či odborových demonstrací proti snižování platů státních

zaměstnanců. Dále se podíleli na shromážděních Iniciativy Ne Základnám, jejichž cílem bylo vyjádření nesouhlasu s umístěním střediska včasné výstrahy amerického protiraketového systému v ČR. Levicoví extremisté se zapojili i do projektu Českého sociálního fóra, v jehož rámci proběhlo několik protestů a vzdělávacích seminářů na téma kritiky neoliberalismu, hospodářské krize a úsporných opatření či boje proti pravicovému extremismu.

Anarchoautonomní hnutí

Antiautoritářská část levicově extremistického spektra z dlouhodobého hlediska nadále stagnovala. Ačkoli částečná aktivizace hnutí v roce 2009 naznačovala, že by tento započatý trend mohl pokračovat, nestalo se tak a úroveň aktivit se vrátila do původního stavu. V porovnání s předešlým rokem došlo k útlumu zejména v oblasti pořádání veřejných shromáždění.

Činnost anarchoautonomního hnutí ovlivnily problémy, které přetrvávají již několik let. Jedná se především o ztrátu revolučního charakteru, rezignaci na realizaci vlastní politiky, neschopnost dlouhodobě se věnovat jednomu vybranému tématu a vést v jeho prospěch kampaň či nedostatek aktivních členů a s tím související absence vůdčí osobnosti a generační kontinuity aktivistů.

V návaznosti na aktuální celospolečenskou situaci došlo oproti předešlému roku k mírné změně hlavních mobilizačních témat antiautoritářského hnutí. Do popředí se tak vedle obecných levicových otázek jako je boj proti kapitalismu a útlaku ze strany státu dostala kritika vládních reforem souvisejících s úspornými opatřeními. Důležitým profilačním tématem nadále zůstal antifašismus, byť nebyl vzhledem k útlumu činnosti pravicově extremistické scény veřejně příliš propagován. Další téma k veřejné prezentaci anarchistických myšlenek nabídly parlamentní a komunální volby. Squatterské aktivity se dostaly zcela mimo zájem anarchoautonomů, přestože v předešlém roce byly jedním z hlavních mobilizačních impulsů.

Příznivci této části levicového spektra se zaměřili na aktivity směřující dovnitř hnutí, jako jsou různé přednášky, diskuze, promítání filmů, výstavy, koncerty, benefiční a vzpomínkové akce apod. Od pořádání vlastních veřejných shromáždění s výjimkou již tradičních prvomájových oslav zcela upustili. Anarchoautonomové se stejně jako marxisté-leninisté účastnili akcí, které pořádaly neextremistické levicové subjekty. Jednalo se zejména o protesty proti zavedení školného na vysokých školách pořádané iniciativou „Vzdělání není zboží!“, odborové demonstrace a další protesty proti úsporným opatřením vlády.

V rámci solidárních kampaní se čeští anarchisté zabývali i situací zahraničních kolegů čelících represi ze strany státu. Jejich zájem vzbudilo především dění v Řecku.

1.5 Proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, konvenčních zbraní a výbušnin

Eliminace rizik spojených s proliferací (šířením) zbraní hromadného ničení (ZHN) a jejich nosičů, resp. nakládání s konvenčními zbraněmi a položkami dvojího užití, podléhajícími mezinárodním kontrolním režimům (MKR)² patří mezi dlouhodobé úkoly

² ČR je členem MKR Skupina jaderných dodavatelů (*Nuclear Suppliers Group, NSG*), Zanggerův výbor (*Zangger Committee, ZC*), Australská skupina (*Australia Group, AG*), Wassenaarské ujednání (*The Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies, WA*) a Kontrolní

Bezpečnostní informační služby. Nástrojem ke snížení těchto rizik je důsledné vyhodnocování poptávek a příprav obchodů s položkami dvojího užití, vojenským materiálem, zbraněmi a výbušninami, a striktní dodržování pravidel pro obchod se zneužitelným zbožím.

V roce 2010 projevil zájem o české zboží, které podléhá MKR a národní legislativě,³ společnosti ze sankcionovaných zemí (např. KLDR a Írán) a rizikových zemí (např. Sýrie a Čína). Snahu získat takové zboží zastírají zájemci nelegálními transfery či reexportováním zboží přes prostředníky z různých zemí nebo přes krycí společnosti. U položek dvojího užití se tato snaha týkala zejména strojírenských zařízení a technologických celků využitelných k vývoji a výrobě ZHN.

Poznatky o konkrétních poptávkách a přípravách obchodů i v roce 2010 potvrdily setrvalý a tradiční zájem takových zemí o česká strojírenská zařízení. U obchodů realizovaných prostřednictvím zprostředkovatelů z těchto zemí existuje podezření z vazeb na proliferační subjekty.

V průběhu roku byly identifikovány některé krycí nebo zprostředkovatelské společnosti, prostřednictvím kterých se sankcionované společnosti či státy snaží získat zboží, které podléhá MKR. Není vyloučeno, že se na dodávkách zboží dvojího užití do sankcionovaných států podílejí také společnosti zabývající se službami spojenými s přepravou.

Dlouhodobým problémem bylo určování parametrů vyváženého zboží a jejich zařazení do kontrolních seznamů jednotlivých MKR. V praxi se jedná o určení, zda konkrétní strojní zařízení (zejména obráběcí stroje) patří mezi položky dvojího užití, nebo zda obchodované zboží je vojenským materiálem. Rozhodnutí o zařazení má přímou vazbu na rozdílné legislativní podmínky vývozu či dovozu. Zjednodušeně se jedná o to, že dovoz položky dvojího užití nepodléhá kontrole (netýká se položek kontrolovaných v jaderné oblasti), ale dovoz vojenského materiálu bez povolení a licence je nezákonný.

Jedná se např. o přístroje pro noční vidění (noktovizory) vyšších generací, které jsou v závislosti na provedení položkou dvojího užití nebo vojenským materiálem. V ČR však nabízela a nabízí zahraniční noktovizory vyšších generací k prodeji řada firem, aniž by k jejich dovozu či následnému vývozu měly příslušné povolení nebo licenci. Dovoz, držení, další nakládání včetně vývozu noktovizorů bez příslušných povolení a licencí signalizuje možné nedodržování platných národních předpisů.

Značné bezpečnostní riziko představuje v posledních letech vývoj a výroba nových sofistikovaných bezpilotních prostředků (Unmanned Air Vehicles, UAV), resp. jejich následné použití proti spojeneckým zájmům. Zájem o různé materiály, motory a další speciální komponenty využitelné k výrobě vojenských UAV projevil v roce 2010 zprostředkovatelské společnosti z Číny, Íránu a dalších zemí s vazbou na íránský vojenský program. Získané poznatky potvrzují, že i v této oblasti dodávky nesměřovaly přímo k rizikovým subjektům, ale využívaly krycích společností.

režim raketových technologií (*Missile Technology Control Regime, MTCR*) posílený o Haagský kodex (*The Hague Code of Conduct, HCOC*).

³ Např. zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim Evropských společenství pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití.

V oblasti kontroly vývozu vojenského materiálu se v roce 2010 BIS zaměřila především na vyhodnocení poznatků k vývozům do rizikových zemí a k vývozům, u nichž existovalo riziko reexportu. V oblasti průmyslových (civilních) výbušnin se BIS zabývala okolnostmi vývozu do třetích zemí. Mezi nejčastější nedostatky patřily nesrovnalosti v certifikátech konečného uživatele (End User Certificate, EUC).

1.6 Organizovaný zločin

Český organizovaný zločin nejvyšší úrovně má podobu vlivových (klientelistických) sítí a podnikatelsko-mocenských struktur. Prostřednictvím legálních ekonomických subjektů profituje zejména systematickým obohacováním se na veřejných rozpočtech a firmách se státní majetkovou účastí. Podnikání představitelů takových struktur (prostřednictvím legálních obchodních subjektů) je však zároveň doprovázeno uplatňováním vlivu na orgány státní správy a samosprávy, na legislativní proces, ale i na státem ovládané podniky atd. Jejich činnost má povahu kriminality bílých límečků, přičemž rozlišit legální postupy od nelegálních je stále obtížnější.

Spíše než o pevnou strukturu se jedná o systém volných, vzájemně spolupracujících a prostupných sítí disponujících penězi a/nebo vlivem a kontakty. Vedle skrytého působení, uplatňování vlivu a používání korupce lze mezi typické jevy zařadit i využívání specialistů (např. právníků, daňových a mediálních odborníků). Takové struktury se neuchylují ke zjevnému fyzickému násilí. S jejich působením souvisí i zajišťování nepostižitelnosti prostřednictvím ovlivňování orgánů činných v trestním řízení a soudů.

Prostředí postsovětského organizovaného zločinu bylo do určité míry ovlivněno probíhajícím soudem s tzv. vorem v zákoně Andranikem Sogioanem, který byl v říjnu 2010 zproštěn obžaloby, za objednání nájemné vraždy arménského podnikatele. Ani v roce 2010 nebyla vyřešena otázka, kdo po Sogioanovi zaujme pozici v prostředí ruskojazyčného organizovaného zločinu v ČR. Vůdčí představitelé kavkazských skupin organizovaného zločinu mají vazby na nejvýznamnější autority postsovětského (zejména gruzínského a ruského) organizovaného zločinu, vůči kterým jsou v nerovném postavení. Opakovaně byly zaznamenány případy propojení jednotlivých skupin.

Ukrajinský organizovaný zločin se zaměřuje i nadále na profitování na ukrajinských pracovnících, kteří jsou nuceni platit strukturám organizovaného zločinu poplatky spojené se svým působením v ČR (za ochranu, legalizaci pobytu, zprostředkování zaměstnání apod.). Zatčení jednoho z představitelů kyjevské brigády, která v ČR působí, vyvolalo v prostředí ukrajinského organizovaného zločinu otázku jeho nástupnictví.

I v roce 2010 působili na území ČR představitelé organizovaného zločinu původem z Balkánu, zejména etničtí Albánci. Aktéři balkánského organizovaného zločinu se na území ČR věnují především obchodu s omamnými a psychotropními látkami. Tyto kriminální aktivity jsou doprovázeny snahou o legalizaci výnosů z trestné činnosti prostřednictvím investic do nemovitostí, popř. prostřednictvím provozování hazardních her. BIS v roce 2010 nezaznamenala výraznější nárůst aktivit těchto skupin.

Ovlivňování české justice, policie, ústředních orgánů státu a nejvyšších orgánů samosprávy

V rámci všeobecného zhodnocení situace lze konstatovat, že mezi nejvýznamnější formy dysfunkce orgánů státní správy a samosprávy patří korupce. Konkrétní případy korupce státních orgánů se soustřeďují mimo jiné na oblast justice s cílem zakrýt předchozí nelegální aktivity, na oblast rozhodování orgánů státu a samospráv, s cílem ovlivnit rozhodování o veřejných zakázkách a rozdělení prostředků z veřejných rozpočtů, a rovněž na oblast legislativního procesu.

Korupční jednání nabyla velmi sofistikovaných podob, jejichž odhalení či následné stíhání orgány činnými v trestním řízení je velmi obtížné.

Korupce jako prostředek pro dosažení zamýšlených výhod je navíc nahrazována systémem klientelistických sítí, ve kterém se přímé finanční a hmotné vazby účastníků vytrácejí a jehož odhalení a případné postihnutí je ještě obtížnější.

I v roce 2010 byly zaznamenány případy nestandardního jednání některých soudců a státních zástupců, jež představovaly ohrožení řádného výkonu justice. Nestandardní aktivity představitelů justice vykazovaly v mnoha případech znaky kriminálního jednání, které vzhledem k zákonnému vymezení postavení soudců a státních zástupců nelze odpovídajícím způsobem postihnout. Jednalo se mimo jiné o úniky informací z databází soudů či státních zastupitelství, korupční jednání nebo manipulace řízením před soudem.

Specifický problém představuje bezpečnostní nespolehlivost některých soudců a státních zástupců. BIS zaznamenala kontakty představitelů justice na osoby z kriminálního prostředí či existenci klientelistických vazeb, které mohou závažným způsobem ovlivnit průběh soudního řízení.

Řádný výkon justice byl v některých regionech vážně narušen nedostatečným výkonem funkce státní správy soudů ze strany některých předsedů krajských soudů, což mimo jiné umožnilo podřízeným soudcům pokračovat v manipulacích s insolvenčními řízeními.

Významné bezpečnostní riziko představuje rostoucí propojení podnikatelských a jiných zájmových subjektů na straně jedné, a zvolených politiků či jmenovaných úředníků na straně druhé. Cílem těchto subjektů je získat vliv na veřejnou správu využitelný pro rozvoj podnikatelských aktivit.

Ukázkovým příkladem klientelismu a korupce se stalo propojení části pedagogického sboru právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni s některými představiteli policie, advokacie, státní správy a samosprávy. BIS v průběhu roku 2010 monitorovala, jakým způsobem bude vyvozena odpovědnost vůči osobám, které zaštitily jednak prosazování klientelistických praktik, jednak nedodržení vyučovacích standardů.

To, že žádná odpovědnost de facto vyvozena nebyla a úsilí „reformátorů“ se zaměřilo spíše na postihování studentů či doktorandů, má několik příčin. Např. na fakultě i po odchodu starého vedení docházelo k ovlivňování probíhajících kontrol, k pozměňování dat v elektronických databázích fakulty, popř. k jejich ztrátě. Bývalé vedení udrželo své kontakty jak do prostředí samotné právnické fakulty, tak do nejvyšších orgánů veřejné správy, včetně Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Dysfunkce „plzeňského typu“ byla opakovaně zjištěna i na dalších vysokých školách v ČR. Zejména u vysokých škol zaměřených na právnické vzdělání a veřejnou správu představují negativní jevy jako protekcionismus vůči

prominentním studentům, existence „rychlostudentů“ či obcházení akreditací formální spoluprací se zahraničními školami závažná rizika z hlediska vytváření nových klientelistických sítí v oblasti justice, státní správy a samosprávy.

1.7 Nelegální migrace

Hlavním projevem nelegální migrace bylo i v roce 2010 zneužívání legálních způsobů vstupu na území ČR/Schengenu a následná legalizace pobytu cizinců na území. K legalizaci byly využívány instituty sloučení rodiny, víza za účelem podnikání, studentská víza, apod. Rozšířeným modelem legalizace se stalo přihlášení občana ČR k otcovství dítěte cizinky a deklarování trvalého vztahu s občanem EU, obdobného rodinnému (tzv. druh – družka).

Ačkoli se ze statistických údajů o migraci do ČR zdá, že nelegální migrace upadá, je téma nelegální migrace stále závažným globálním problémem, a to i ve vnitrozemských schengenských státech, jakým je i ČR. Rostoucí celospolečenské tendence odmítající přistěhovalectví v západoevropských zemích (např. ve Švédsku, Německu, Francii, apod.) by mohly mít v budoucnu dopad i na migrační situaci ČR. Případné zpřísnění podmínek vstupu a pobytu cizinců v nynějších cílových zemích EU může způsobit zvýšení náporu nových imigrantů na ČR.

Česká republika má relativně přísnou imigrační politiku, která vytváří prostor pro podnikání zprostředkovatelských agentur, nabízejících zájemcům z řad cizinců vyřízení vstupu do země i následnou legalizaci pobytu na území. Tento druh podnikání je často spojen s korupčním tlakem vyvíjeným na pracovníky některých inspektorátů cizinecké policie a některých zastupitelských úřadů, velvyslanectví nebo generálních konzulátů ČR. Kromě jednotlivců nabízejících své služby se v této oblasti „podnikání“ realizují také cestovní kanceláře, akreditované na jednotlivých zastupitelských úřadech k podávání hromadných žádostí o víza, nebo advokátní kanceláře.

Od roku 2009 se zhoršovalo ekonomické postavení migrantů v ČR v důsledku ekonomické krize. Dopady ekonomické krize zasáhly nejvíce Mongoly, Ukrajince a Vietnamce. Očekávalo se, že velká část Vietnamců, kteří do ČR přišli teprve v posledních letech, bude migrovat do jiných zemí EU, případně přistoupí k návratu do Vietnamu. Tento předpoklad se ovšem nenaplnil.

1.8 Negativní jevy v informačních a komunikačních systémech

V rámci své působnosti v oblasti negativních jevů v kyberprostoru se v roce 2010 BIS zabývala zejména jevy a aktivitami, které by mohly mít dopad na bezpečnostní zájmy ČR nebo představovat reálné či potenciální hrozby pro komunikační infrastrukturu a její uživatele.

BIS monitorovala především systémy úřadů a institucí veřejné správy a prvky tzv. e-Governmentu, i systémy právnických subjektů ze soukromoprávní sféry, jejichž narušení, poškození či zničení by mohlo mít vážné dopady na bezpečnostní a ekonomické zájmy ČR a fungování společnosti.

V polovině roku se BIS podílela na objasnění dvou elektronických útoků na oficiální diplomatické zastoupení ČR v zahraničí. Elektronické útoky byly provedeny pomocí škodlivých kódů vložených do upravených dokumentů, které byly přílohami emailů zaslaných na emailové adresy ambasády a konkrétního úředníka ministerstva zahraničních věcí. V obou

případech se jednalo o hromadně rozesílaný email, který byl zaslán většině diplomatických zastoupení evropských států.

K aktivaci do té doby neznámých škodlivých kódů docházelo při otevření příloh daných emailů. Tyto kódy se poté pokoušely kontaktovat servery, které pravděpodobně sloužily jako ovládací rozhraní pro infikované počítače.

Bezpečnostní informační služba o probíhajících útocích a svých zjištěních neprodleně informovala odpovědné pracovníky ministerstva zahraničí.

BIS prověřovala i nadále jak internetová fóra sloužící k nelegálnímu obchodování s osobními údaji a jinými citlivými daty, tak internetové nabídky provedení elektronických útoků či nástrojů a prostředků k jejich realizaci. Vývoj v této oblasti naznačuje, že subjekty těžící z páchání elektronických útoků mají zájem na využívání běžných uživatelů, kteří se chtějí dobrovolně zapojit do negativních aktivit, a jsou proto ochotny měnit strategii svého působení⁴.

V roce 2010 došlo v komunitách autorů škodlivých kódů k zásadním změnám v zacílení jejich útoků. Rozvoj a nasazování nových technologií, zejména pak 64bitových operačních systémů, jim ztížil uplatnění jejich vědomostí a dovedností, které s úspěchem využívali na 32bitové platformě. S nutností či možností volby svého dalšího setrvání v prostředí a věnování se tvorbě škodlivých kódů a organizování elektronických napadení se někteří z nich nově zaměřili na další oblasti kybernetického prostoru. Útoky se tak jako u osobních počítačů zaměřují především na nejrozšířenější a nepoužívanější produkty informačních a telekomunikačních služeb a zařízení. Výsledkem je nárůst incidentů u produktů, jako jsou tzv. chytré mobilní telefony, sociální sítě typu Facebook nebo LinkedIn. Část útočníků se rovněž začala aktivně zajímat o dříve méně napadané (a rozšířené) operační systémy.

⁴ Např. ruská kyberkriminální skupina nabízela finanční odměnu za každý počítač kompromitovaný jí kontrolovaným škodlivým kódem. Zájemce vybavila vzorkem malware, který měl v sobě vloženy identifikátory pro určení svého šířitele. Metody a techniky distribuce škodlivého kódu byly ponechány zcela v režii těchto dobrovolných pomocníků. Jednotlivé infikované počítače se zapojovaly do botnetu ovládaného touto skupinou, která jej využívala pro další elektronické útoky, a informovaly organizátory o svém původu.

2 Ochrana utajovaných informací a bezpečnostní řízení

V oblasti ochrany utajovaných informací BIS plnila úkoly stanovené zákonem č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.

V rámci zajištění bezpečnostního řízení BIS úzce spolupracuje s Národním bezpečnostním úřadem (NBÚ), ostatními zpravodajskými službami České republiky, orgány státu a organizacemi. V této oblasti také udržuje úzkou spolupráci s partnerskými zahraničními službami, s nimiž má BIS usnesením vlády schválenou mezinárodní součinnost.

V roce 2010, stejně jako v předchozích letech, se BIS zabývala žádostmi NBÚ o provedení úkonů v rámci bezpečnostního řízení o vydání, popř. zrušení platnosti, osvědčení fyzické osoby a podnikatele a dokladu o bezpečnostní způsobilosti. V rámci bezpečnostního prověřování podnikatelů provádí BIS na základě žádosti NBÚ i šetření ke změnovým údajům podnikatele.

V roce 2010 přijala BIS od NBÚ 269 žádostí o provedení úkonů v rámci bezpečnostního řízení o vydání, či zrušení platnosti, osvědčení fyzické osoby pro stupeň utajení Tajné a Přísně tajné, a 311 takových prověřování ukončila. V oblasti ověřování bezpečnostní způsobilosti fyzických osob BIS obdržela 6 žádostí NBÚ a ukončila šetření k 10 osobám. Rozdíly v počtu přijatých žádostí a ukončených šetření jsou dány počtem přijatých žádostí v předcházejícím roce. V rámci bezpečnostního prověřování podnikatelů obdržela BIS od NBÚ 21 žádostí a prověřování ukončila v 21 případech. Zároveň BIS v rámci bezpečnostních řízení prováděla na základě žádostí NBÚ šetření ve svých evidencích ke 23 516 osobám a 1 210 podnikatelům.

3 Podávání zpráv a ukládání úkolů

Úkoly zadávané BIS vládou a prezidentem korespondují se zákonem stanovenou působností BIS.

Kromě přímých zadání plní BIS průběžně úkoly stanovené zákonem. Při zjištěních, která nesnesou odkladu, předává BIS informace orgánu či instituci, která ve své pravomoci může rozhodnout či konat. O celkové zpravodajské situaci na území státu BIS informuje adresáty v pravidelných intervalech v průběhu roku. Rekapitulaci a podrobný popis nejzávažnějších zjištění za období kalendářního roku pak obsahuje Zpráva o činnosti BIS předkládaná vládě a prezidentovi.

V průběhu roku 2010 předala BIS prezidentovi a členům vlády více než 400 dokumentů. Další téměř 350 informací BIS zaslala příslušným státním orgánům, Policii ČR (P ČR), Úřadu pro zahraniční styky a informace a Vojenskému zpravodajství.

Na žádost příslušných orgánů se BIS vyjadřuje k žádostem o udělení státního občanství ČR, trvalého pobytu, vstupního diplomatického víza, vstupního víza do ČR, akreditace novinářů apod. BIS se tak v minulém roce vyjadřovala k téměř 15 000 osobám.

Při udělování víz BIS spolupracuje s Ředitelstvím služby cizinecké policie a s ostatními zpravodajskými službami ČR, přičemž podle usnesení vlády je BIS garantem za všechny zpravodajské služby.

BIS v rámci své zákonné působnosti v roce 2010 plnila úkoly jak samostatně, tak ve spolupráci s ostatními zpravodajskými službami a příslušnými vládními resorty. Kromě toho BIS odpovídala na konkrétní dotazy předsedy vlády a jednotlivých ministrů vlády ČR.

4 Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány

V rámci své zákonné působnosti spolupracuje BIS intenzivně se všemi relevantními státními orgány, zejména pak se zpravodajskými službami ČR a Policií ČR.

Předmětem spolupráce jsou především problematiky mezinárodního terorismu, extremismu, nelegální migrace a organizovaného zločinu, proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, obchodu se zbraněmi a působení zpravodajských služeb cizí moci.

Spolupráce s Vojenským zpravodajstvím a Úřadem pro zahraniční styky a informace

Kromě standardní výměny informací především z oblasti mezinárodního terorismu, organizovaného zločinu, extremismu a působení zpravodajských služeb cizí moci probíhaly mezi zpravodajskými službami vzájemná jednání a konzultace. Mimo separátní jednání je hlavní platformou výměny informací dlouhodobě efektivně pracující Společná zpravodajská skupina (SZS) při Úřadu vlády a nově také Národní kontaktní bod pro terorismus (NKBT) zřízený při Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ). V rámci obou dochází k výměně informací, analýz a operativních zjištění nejen mezi zpravodajskými službami, ale také mezi příslušnými útvary P ČR a v případě Společné zpravodajské skupiny i dalšími státními orgány.

Spolupráce s Policií ČR

Spolupráce mezi BIS a P ČR je velmi široká a zahrnuje všechny oblasti působnosti BIS. Intenzivní spolupráce s příslušnými policejními útvary probíhá v oblasti organizovaného zločinu a dysfunkce státní správy. Ve spolupráci se Službou kriminální policie a vyšetřování (SKPV) bylo např. provedeno zadokumentování činnosti skupiny organizovaného zločinu z jedné ze zemí bývalého SSSR.

Na expoziturách ÚOOZ v jednotlivých krajích probíhala informační výměna k zájmovým osobám z prostředí organizovaného zločinu a nelegální migrace.

S odbory hospodářské kriminality v jednotlivých krajích se jednalo o konkrétních kauzách, především v problematice korupce, finančních převodů v rámci organizovaného zločinu a infiltrace organizovaného zločinu do justice a státní správy.

P ČR byla adresátem výstupů o veřejných aktivitách pravicových a levicových extremistů, které by mohly ohrozit veřejný pořádek a jiné chráněné zájmy státu. Tato problematika byla také předmětem jednání většinou na úrovni městských a okresních ředitelství P ČR.

Širokou spolupráci s útvary v působnosti Ministerstva vnitra a P ČR udržuje BIS v oblasti vzdělávání. Jedná se zejména o spolupráci s Policejní akademií ČR, Vyššími policejními školami ministerstva vnitra (MV) a v oblasti praktického výcviku o spolupráci se specializovanými policejními útvary.

Spolupráce s dalšími subjekty

Státním orgánem, se kterým BIS spolupracuje v oblasti bezpečnostního řízení, je NBÚ. Komunikace sestávala z pracovních jednání o úpravách užívaných mechanismů součinnosti pro zefektivnění procesu šetření a z konzultací jednotlivých konkrétních případů.

S Ministerstvem zahraničních věcí ČR probíhá spolupráce týkající se konzultací ohledně diplomatických a novinářských akreditací.

V problematice ochrany významných ekonomických zájmů probíhaly konzultace s vedením České národní banky (konkrétně v otázce kauz souvisejících s bankovníctvím), Finančně analytickým útvarem ministerstva financí a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže. Závažným omezením pro činnost BIS je v tomto ohledu nemožnost získávat informace o peněžních či finančních tocích.

Na základě smlouvy o spolupráci s Policejní akademií ČR probíhala vysokoškolská výuka předmětu „Zpravodajské služby“ v magisterském studijním programu, kterou plně zajišťují lektoři BIS. Zájem civilních vysokých škol o spolupráci s BIS v oblasti vysokoškolské výuky se zvyšuje.

Konkrétní spolupráce, včetně výměny informací, probíhala i s dalšími státními orgány a institucemi, včetně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, Českého statistického úřadu, Českého báňského úřadu, Ministerstva vnitra (Odboru azylové a migrační politiky), Generálního ředitelství cel atd.

5 Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci

5.1 Bilaterální spolupráce

Se souhlasem vlády ČR je BIS oprávněna bilaterálně spolupracovat s 96 službami z 62 zemí světa. Aktivní kontakty probíhaly v roce 2010 s 55 zahraničními partnerskými službami. Nejintenzivnější výměna poznatků probíhala tradičně se službami sousedních států, zemí EU a NATO. Stěžejními tématy širokých mezinárodních kontaktů byl boj proti terorismu, kontrašpionáž, proliferační organizovaný zločin a extremismus. Předmětem společného zájmu byla i oblast logistiky. Konkrétní operativní a analytická spolupráce se uskutečnila s více než dvaceti partnerskými službami. Řečeno konkrétními čísly: od svých partnerů přijala BIS 6770 zpráv, depeší a informací, sama předala 1361 dokumentů a její příslušníci se zúčastnili 478 jednání se zahraničními partnery.

Vedle tradičních služeb euroatlantického prostoru BIS spolupracovala i s dlouhodobými partnery z jiných částí světa, se kterými v předchozích letech podobná spolupráce z důvodu nedostatku společných zájmů neprobíhala. Přesto však tato spolupráce byla díky profesionálnímu přístupu zúčastněných stran úspěšná, čímž se potvrdila připravenost BIS i partnerů v případě potřeby spolupracovat „ad hoc“.

5.2 Multilaterální spolupráce

V rámci multilaterálních aktivit se BIS v roce 2010 prostřednictvím zpravodajské spolupráce snažila upevňovat svoji pozici, kterou se jí podařilo posílit v předchozím roce mj. díky úspěšně zvládnutému předsednictví BIS v Protiteroristické skupině CTG.

Protiteroristická skupina (CTG)

Ve srovnání s rokem 2009 odeslala BIS méně materiálů a počet jednání poklesl. Rozdíl je dán skutečností, že v první polovině roku 2009 BIS této multilaterální platformě předsedala. I přesto však v minulém roce vzrostl počet přijatých materiálů.

Především ve druhé polovině roku se expertní spolupráce soustředila na nové projekty, včetně iniciativy za účelem získávání zpětných vazeb na výstupy skupiny ze strany evropských adresátů. Na expertní úrovni byl rok 2010 bohatý na nové projekty a řadu seminářů, které služby hodnotily jako přínosné v rámci spolupráce v boji proti terorismu. BIS se zúčastnila více než poloviny expertních jednání.

NATO

Nový generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen při nástupu do úřadu slíbil reformu organizace. NATO údajně strádalo mnoho let nedostatečným a roztříštěným zpravodajstvím. Podle generálního tajemníka tedy vznikla potřeba co nejrychleji zlepšit produkci a tok zpravodajských informací v rámci Severoatlantické aliance. Na základě této potřeby rozhodla Severoatlantická rada (NAC) o zpravodajské reformě.

6 Vnitřní bezpečnostní opatření

Ve vstupních kurzech pro pracovníky BIS probíhala školení v oblasti problematiky krizového řízení a ochrany obyvatelstva, ochrany utajovaných informací, fyzické bezpečnosti, bezpečnosti informačních systémů a kryptografické ochrany. V oblasti bezpečnosti informačních systémů byli uživatelé v souladu se zákonem č. 412/2005 Sb. pravidelně proškoleni v průběhu celého roku s cílem zvýšit povědomost uživatelů o jejich odpovědnosti a dodržování Bezpečnostní politiky informačních systémů. V rámci školení si uživatelé osvojují zásady informační bezpečnosti.

V oblasti ochrany utajovaných informací byla vyhotovována odborná vyjádření BIS, resp. poskytována odborná stanoviska, a to jak žadatelům v rámci BIS, tak i na dožádání ze strany orgánů státní správy a institucí, mj. ministerstva vnitra, resp. jeho útvarů, NBÚ, NKÚ, soudů a státních zastupitelství, Kanceláře Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky nebo Archivu bezpečnostních složek.

V oblasti fyzické bezpečnosti byla realizována opatření, která byla zaměřena na zkvalitnění systémů režimových opatření, technické ochrany a fyzické ostrahy objektů BIS za účelem zajištění ochrany utajovaných informací v souladu s požadavky zákona č. 412/2005 Sb. a navazující vyhlášky NBÚ č. 528/2005 Sb., o fyzické bezpečnosti a certifikaci technických prostředků.

Během roku došlo k aktualizaci dokumentů týkajících se krizového řízení, a to především v oblasti krizového plánování. V oblasti ochrany příslušníků se jednalo o havarijní plány objektů a krizový plán BIS a v oblasti ochrany utajovaných informací o plány zabezpečení objektů či oblastí.

7 Kontrola

7.1 Vnější kontrola

Podle § 12 zákona č. 153/1994 Sb. podléhá činnost BIS kontrole vlády a parlamentu.

Kontrolní činnost vlády vůči Bezpečnostní informační službě se odvíjí od oprávnění vlády ukládat BIS úkoly v mezích její zákonné působnosti a hodnotit jejich plnění. Kontrolní činnost vlády rovněž úzce souvisí s tím, že vláda odpovídá za činnost BIS, koordinuje ji a jmenuje či odvolává jejího ředitele. Ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. je BIS povinna podávat prezidentu a vládě jednou za rok a kdykoliv o to požádají zprávy o své činnosti. Kontrolní činnost vlády se vztahuje na všechny oblasti činnosti BIS.

Povolení k nasazení zpravodajské techniky vydává a kontrolu průběhu jejího použití provádí podle § 10 a násl. zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, předseda senátu Vrchního soudu v Praze.

Zákonem č. 154/1994 Sb. je upravena také kontrolní činnost parlamentu vůči BIS. Podle § 18 tohoto zákona vykonává kontrolu činnosti BIS poslanecká sněmovna, která k tomuto účelu zřizuje zvláštní kontrolní orgán (Stálá komise pro kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby). Konkrétní rozsah oprávnění tohoto kontrolního orgánu je uveden v ustanoveních § 19 a 20 zákona č. 154/1994 Sb.

Kontrolu plnění úkolů BIS v oblasti hospodaření s majetkem státu a plnění státního rozpočtu vykonávají příslušné státní orgány například podle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů. Kontroly provádějí orgány a instituce, které mají podle příslušných zákonů právo provádět kontroly jednotlivých dílčích činností.

V roce 2010 bylo provedeno celkem 10 kontrolních akcí. Kontroly se zaměřily mj. na platby pojistného na veřejné zdravotní pojištění u zaměstnanců a příslušníků BIS. V druhém případě byly zjištěny nedostatky u odvodu pojistného způsobené nedodržením oznamovací povinnosti několika příslušníků – pojištěnců BIS.

7.2 Vnitřní kontrola

Činnost interního auditu

Vnitřní kontrolní systém přezkoumává a vyhodnocuje skupina interního auditu. Rozsah její působnosti je stanoven v organizačním řádu BIS a vnitřním předpisem. Právní úprava se odvíjí od zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, a od jeho prováděcí vyhlášky č. 416/2004 Sb. Některé vnitřní finanční kontroly provádějí též odborné útvary BIS.

Skupina interního auditu provedla 7 kontrolních akcí týkajících se např. zadávání veřejných zakázek či inventarizace majetku se zaměřením na nemovitosti. Dalších více než 50 kontrol bylo provedeno v působnosti příslušného náměstka a jednotlivých odborných útvarů. Jednalo se např. o dodržování služebních předpisů o nakládání se zvláštními finančními prostředky, inventarizace účtů za rok 2009, dodržování služebních předpisů s ohledem na hospodárnost a efektivitu jednotlivých pracovišť.

Při kontrolních šetřeních nebylo zjištěno žádné závažné porušení vnitřních předpisů, drobné závady byly odstraněny ve stanovených termínech v rámci opatření k nápravě, nebo jsou ve sledování. V několika případech byly navrženy změny ve vnitřních předpisech a přijata příslušná doporučení.

Kontrolní činnost v oblasti ochrany utajovaných informací

Kontroly byly jako každý rok zaměřeny především na fyzickou úplnost utajovaných dokumentů, správnost jejich náležitostí a na přesnost vedení evidenčních záznamů v administrativních pomůckách. Zvláštní pozornost byla věnována kontrole evidencí administrativních pomůcek a nápravě nedostatků z roku 2009.

Na úseku fyzické bezpečnosti byly při získávání podkladů pro kompletní bezpečnostní dokumentace prováděny kontroly dodržování podmínek ukládání utajovaných informací a dále byly v objektech BIS provedeny funkční zkoušky již instalovaných bezpečnostních prvků.

8 Činnost odboru inspekce

Činnost odboru inspekce vychází z organizačního řádu BIS a je upravena také služebním předpisem, kterým se stanoví zásady řízení konaného příslušníky odboru inspekce a policejního orgánu BIS.

Hlavní činností odboru je působnost ve třech oblastech:

- činnost příslušníků odboru inspekce v postavení policejního orgánu BIS ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu, a to v případech podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem BIS,
- činnost příslušníků odboru inspekce při prošetřování případů podezření ze spáchání jednání majících znaky přestupku a kázeňského přestupku příslušníky BIS, včetně prošetřování mimořádných událostí na základě vnitřního předpisu BIS,
- činnost příslušníků odboru inspekce v rámci prověřování stížností, oznámení a podnětů příslušníků BIS a subjektů mimo BIS.

Další oblastí činnosti příslušníků odboru inspekce je vyřizování dožádání jiných orgánů činných v trestním řízení (především orgánů Policie ČR) podle ustanovení trestního řádu.

Činnost inspekce jako policejního orgánu

V roce 2010 byli příslušníci odboru inspekce činní jako policejní orgán v pěti případech podezření ze spáchání trestné činnosti příslušníkem BIS.

V souvislosti s činností příslušníků odboru inspekce jako policejního orgánu BIS je třeba podotknout, že dne 1. ledna 2010 nabyl účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Prověřování bylo v roce 2010 ukončeno u třech případů. V prvních dvou případech došlo k jednání, které mělo být spácháno ještě za účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona (tedy v roce 2009) a zbylý prošetřovaný skutek byl kvalifikován podle nově účinného trestního zákoníku.

Šetření ve věcech přestupkových

Do této kategorie spadají především dopravní nehody příslušníků BIS, meritorně prošetřované příslušnými orgány Policie ČR. Odbor inspekce BIS tato šetření doplňuje o zjištění podstatná pro rozhodnutí ve věci, která policejní útvary nemohou obstarat.

Další důležitou součástí této kategorie činnosti odboru inspekce BIS je šetření případů na úseku ochrany utajovaných informací.

V porovnání s rokem 2009 došlo v roce 2010 k mírnému nárůstu šetření případů podezření ze spáchání kázeňského přestupku nebo jednání majícího znaky přestupku příslušníky BIS, včetně prošetřování mimořádných událostí na základě rozkazu ředitele BIS, kterým se stanoví jednotný postup při vzniku mimořádné události.

Šetření ve věcech stížností a oznámení

Příslušníci odboru inspekce BIS v roce 2010 prováděli potřebná šetření ve věcech stížností, oznámení a podnětů příslušníků BIS a subjektů mimo BIS. Z celkového počtu 89 podání připadá 86 na oznámení a 3 na stížnosti.

Ve dvou případech byla stížnost shledána jako zcela nedůvodná, neboť nebylo zjištěno porušení obecně závazných ani interních předpisů příslušníkem BIS. V jednom případě byla stížnost vyhodnocena jako částečně důvodná - bylo zjištěno podezření z porušení zákona o služebním poměru, další obsah stížnosti byl vyhodnocen jako nedůvodný.

Kontrolní činnost odboru inspekce

Na základě pokynu ředitele BIS byly mj. provedeny kontrolní akce, které byly zaměřeny na kontrolu řidičů služebních vozidel, zda nejsou pod vlivem alkoholu. Dechová zkouška byla u všech příslušníků a zaměstnanců BIS, kteří jí byli podrobeni, negativní.

Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Odbor inspekce BIS spolupracuje s ostatními orgány státní správy především ve formě dožadání, která zasílají nejčastěji orgány Policie ČR, které jsou činné v trestním nebo přestupkovém řízení. V roce 2010 zpracovával odbor inspekce BIS 25 žádostí a dožadání orgánů státní správy (soudy, policejní orgán, státní zastupitelství). Výše uvedené znamená nárůst žádostí státních orgánů o téměř 20 % oproti roku 2009.

9 Právní rámec

Činnost, postavení a působnost BIS jako zpravodajské služby demokratického státu jsou upraveny příslušnými zákony, zejména zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. Ve své činnosti se BIS řídí rovněž Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod, mezinárodními smlouvami a dalšími právními předpisy České republiky.

Podle § 2 zákona č. 153/1994 Sb. je BIS státním orgánem pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací (dále jen „zabezpečování informací“) důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky.

Obecné vymezení působnosti BIS stanoví § 5 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb., podle kterého BIS zabezpečuje informace:

- o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky,
- o zpravodajských službách cizí moci,
- o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství,
- o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky,

- týkající se organizovaného zločinu a terorismu.

Podle § 5 odst. 4 zákona č. 153/1994 Sb. plní BIS další úkoly, pokud tak stanoví zvláštní zákon (např. zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů) nebo mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána.

Zákon č. 153/1994 Sb. v ustanovení § 7 dále stanoví, že za činnost BIS odpovídá vláda, která zároveň koordinuje její činnost. Vláda podle ustanovení § 8 odst. 4 tohoto zákona ukládá BIS úkoly v mezích její působnosti. Oprávnění ukládat úkoly BIS v mezích její působnosti náleží i prezidentu republiky s vědomím vlády.

K plnění svých úkolů je BIS oprávněna spolupracovat s ostatními zpravodajskými službami ČR. Zákon č. 153/1994 Sb. tuto spolupráci v § 9 podmiňuje dohodami uzavíranými mezi zpravodajskými službami se souhlasem vlády.

Spolupráci se zpravodajskými službami cizí moci může BIS podle § 10 zákona č. 153/1994 Sb. uskutečňovat pouze se souhlasem vlády.

10 Rozpočet

Rozpočet Bezpečnostní informační služby jako jedné z kapitol státního rozpočtu byl stanoven zákonem č. 487/2009, o státním rozpočtu České republiky na rok 2010. Ten určil kapitole závazné ukazatele, příjmy ve výši 130 000 tis. Kč a výdaje ve výši 1 214 681 tis. Kč.

Celkové příjmy, schválené ve výši 130 000 tis. Kč, byly naplněny částkou 154 732 tis. Kč. Ve srovnání s rokem předchozím byly vyšší o 3 655 tis. Kč, tj. o 2,4 %. Převážnou částí byly příjmy z odvedeného pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti za zaměstnance, které jsou na základě zvláštního postupu odsouhlaseného Ministerstvem financí převáděny přímo na příjmový účet kapitoly. Ostatní příjmy, kam patří zejména některé příjmy z vlastních činností nebo z odprodeje nepotřebného majetku, včetně dlouhodobého, odpovídají svým charakterem i objemem příjmům, kterých dosahují běžně i ostatní organizační složky státu. Z hlediska struktury nedošlo oproti minulému období k výrazným změnám podílů jednotlivých druhů příjmů.

U výdajů, které byly schváleny ve výši 1 214 681 tis. Kč, došlo v průběhu roku k několika změnám. Konečný rozpočet výdajů, který představuje celkové disponibilní zdroje použitelné v roce 2010, činil k 31. prosinci 2010 celkem 1 200 628 tis. Kč.

Skutečně realizované výdaje dosáhly v roce 2010 výše 1 178 637 tis. Kč, což představuje 98,2 % konečného (disponibilního) rozpočtu kapitoly.

Nižší čerpání ve srovnání s rokem 2009 o 27 051 tis., tj. o 2,2 %, bylo způsobeno zejména vládními opatřeními, jejichž cílem bylo snížit schodek státního rozpočtu.

Výdaje na platy a příslušenství představovaly jako každoročně dominantní část celkových výdajů. Zpravodajská služba nemůže fungovat především bez kvalitní personální základny, čemuž odpovídá významný podíl osobních výdajů na celkových výdajích. Do oblasti osobních výdajů lze zařadit i výdaje hrazené z rozpočtu kapitoly na tzv. výsluhové náležitosti příslušníků, kterým jejich služební poměr skončil. Ty jsou mandatorní a není možné jakkoliv ovlivnit jejich výši.

Jednou ze stěžejních výdajových oblastí je materiální a technické zabezpečení. Kromě zajištění běžných provozních potřeb jsou pořizovány prostředky pro zpravodajské,

operativní, výpočetní, spojovací a zabezpečovací systémy. Právě v této oblasti se vždy citelně projevují důsledky vládních úsporných opatření.

Trvale velkou pozornost věnuje BIS požadavkům na ochranu utajovaných informací daných zákonem č. 412/2005 Sb., a to zejména v oblasti fyzické, administrativní a personální bezpečnosti a bezpečnosti informačních a komunikačních systémů. Nutnost zohledňovat tyto skutečnosti v celém průřezu činností BIS vyvolává řadu výdajů, které se u jiných organizačních složek státu vůbec nevyskytují.

Závěrem lze konstatovat, že hospodaření kapitoly v roce 2010 v zásadě odpovídalo základním potřebám BIS.

Podrobný rozbor výsledků hospodaření kapitoly 305 Bezpečnostní informační služba dle jednotlivých seskupení a podseskupení položek je obsažen v závěrečném účtu kapitoly za rok 2010, který je předkládán Ministerstvu financí a k projednání ve Výboru pro obranu a bezpečnost Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.